

22/6

DC 3:an och Moskva

Det har nu officiellt bekräftats att även det flygplan av typen DC 3 som försvann den 13 juni — tre dagar före angreppet mot Catalinaplanet — blivit nedskjutet. Rimligen kan inte betvivlas att det är ryssarna som även vid detta tillfälle attackerat. Ryssarna har alltså — vilket av en slump inte skedde vid den sistnämnda nedskjutningen — dödat ett antal svenska militärer under flygning på internationellt farvatten i ett obehäpnat plan. De två terrordåden ställer det utom allt tvivel att vi har att göra med en medveten och systematisk politik, som vill göra stora delar av Östersjön till ett ryskt hav och inte skyr några medel för att vinna målet genom skräck.

Den svenska regeringen har i anledning av det skeddade avlätit en ny d marche till Moskva. Egendomligt nog har denna inte karaktären av en protest; i stället g res frågan om ryssarna känner till händelsen och i så fall vilka omständig-

heterna varit kring nedskjutandet. Att ryssarna svarar med f rnekan, lögner eller motanklagelser kan man utgå från; måhända har man rent av fräckheten att nu anklaga Sverige f r ett neutralitetsbrott den 13 juni, trots att det inte tidigare varit fråga om något sådant i de ryska noterna. Då den svenska regeringen måste vara övertygad om att ryska plan agerat även i detta fall, uppstår sp rsm let varför den svenska d marchen givits den formen att en fråga i stället f r en protest riktas till Moskva.  r denna nedtoning en konsekvens av att hr Undén nu  r i Stockholm och inte i Rom? Eller  r det h r fråga om ett första steg som avser att skapa ökad klarhet om ryssarnas avs kter innan man uttalar sig mera bestämt? Att samma våldsdåd förövats två gånger stärker svenskarnas rättmätiga harm och måste också medföra en sk rpnig av den svenska regeringens hållning.

88 22/6

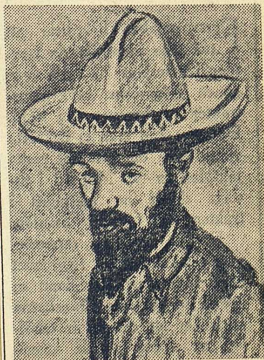
Sherwood Anderson och D. H. Lawrence

DE TRE LEDARNA i den amerikanska "revolten mot småstaden" var sannerligen ingen enhetlig grupp; de gick till storms med skilda vapen. Masters började med "Spoon River Anthology" (1915), där temat  r motsättningen mellan den idyll man tror sig utl sa ur gravskrifterna på kyrkogården, och de dödas verkliga liv — det är det rent faktiska som dominerar i avslöjandet. Nästan samtidigt kom Sherwood Andersons "Winesburg, Ohio", och Sinclair Lewis "Main Street" (1919 och 1920). Lewis bok är en satir, men en gemytlig satir; författaren syntes inte alltför olik de brackor han skildrade, och likheten framträdde alltmer med åren. Andersons bok ger oss intrycket av helt andra dimensioner, av en syn på världen som händelsevis kommit att uttryckas i noveller om sm stadsfolk. Han såg ångest, förtappelse och besatthet där Lewis s g tråkighet och olust. Den lilla staden blir ett helvete, med alla former av lidande och sjukdom. Och bakom boken skymtar längtan efter frälsning, fullhet, frihet, en mystiker som famlar efter en lära.

"Winesburg", som kom då Anderson var 43 år gammal, förblev hans mästerverk; det var främst den boken som under några år gjorde honom till en av Amerikas och Englands mest berömda författare. I det hela g r sedan hans produktion nedåt. Han ville uttrycka något oerhört, men kom aldrig riktigt på vad det var och hamnade i det svamligt känslofulla; "det oartikulerade blev ett bevis på djup och kraft, på en inre visdom, som  r för väldig för att anförtros åt språket", skriver hans biograf (Irving Howe, vars bok anmäldes av Knut Jaensson den 11 oktober 1951). Det ständiga talet om "kärlek, passion och frihet hade paradoxalt nog den verkan att livet negerades, att det blev grått, tomt och meningslöst" (Lionel Trilling). K rlekshistorier och äktenskap blev led i ett sökande efter den fulländade känslan; efter hand

blev det över hela denna trafik något av pedanteri, rutin och karriär. Då Anderson dog  r 1941 var han nästan glömd vid sidan av den nyare och h rdare konstens m n, och sådan dess har hans rykte än mera bleknat.

Då Anderson skrev sina första böcker, bland dem "Winesburg", kände han inte till D. H. Lawrence; det var en v senslikhet utan påverkan. Men då han senare l ste Lawrence blev han överväldigad; "Lady Chatterleys älskare" var den bok han själv skulle ha

D. H. Lawrence.
Porträtt av Dorothy Brett.

Sherwood Anderson.

skrivit, om inte Lawrence tagit ämnet från honom. Likheterna mellan de båda passionsförfattarna är i själva verket utomordentliga. Lawrences överlägsenhet är klar. Att analysera orsakerna till den är inte fruktbart, men det bör påpekas att Lawrence hade en helt annan intellektuell skolning och ett oändligt mycket vidare mänskligt register; även han kunde ramla ned i det floskulösa och "outsägliga", men han stannade inte i det som Anderson. Lawrences kärleksreligion hade inte bara mera glöd, utan också klarare konturer.

Andersons barndom och hans många skildringar av den påminner i åtskilligt om Lawrence. Fadern var en fattig hantverkare som berättade historier, drack litet för mycket och tidvis vanskötte sitt arbete; i sonens syn blev han ibland en ren slarver, ibland drömmare, vandrare och förebild. Modern älskade han, och som gammal sade han sitt bästa minne vara då hon tog godnatt av barnen på kvällarna. Liksom Lawrences mor dog Emma Anderson tidigt; hon kom att symbolisera godheten och kärleken, men — till skillnad från Lawrences bild av sin mor — betraktade Sherwood henne aldrig som intellektuellt överlägsen och inte heller som pådrivare och hetsare av lata och "djupa" karlar. Efter några års kroppsarbete, militärtjänst (under spanska kriget 1898) och studier vid en enklare högskola blev Anderson annonsförfattare i en Chicagofirma. Som sådan var han utmärkt. Hans hyllningar till den amerikanske affärsmannen är fullt i stil med dem som Sinclair Lewis tillvitar Babbitt: "Affärsmannen är kärnan och nerven i allt amerikanskt. Han vet att han bestämmer allting... Och hurudan är han då, den amerikanske affärsmannen? Är han en bättre, hederligare och modigare man än de krigare och lärde som förr var ledare? Ja, det kan ni vara säkra på att han är." Av allt att döma menade Anderson fullt allvar när han skrev detta; han var typen för sekelskiftets karriärism före reformperioden och den sociala radikalismen. Småningom startade han en egen fabrik i Elyria, Ohio, och hann ett stycke på vägen till den åtrådade rikedom.

Den 27 november sade den 36-årige direktören till sin sekreterare: "Mina fötter är kalla och våta. Jag har gått för länge på flodstranden." Därefter gav han sig i väg från fabriken och gick några dagar planlöst omkring i trakten tills han blev hittad och insatt på sjukhus. Det var ett nervöst sammanbrott, orsakat av överansträngning — Anderson hade börjat skriva på en roman vid sidan av sitt arbete — och spänning i förhållande till husrun. Men av sammanbrottet blev en stor legend i äkta Lawrencestil — Lawrence har använt alldeles samma motiv i "Arons stav" — om borgaren som plötsligt blir sökare efter stora känslor och upplevelser. Anderson själv har broderat på händelsen, främst i "Mörkt skrat", där den unge fabriksägaren för alltid lämnar sin familj på jakt efter det väsentliga. Anderson kom inom kort tillbaka och fortsatte ännu några år som affärsman. Möjligt är dock att "flykten från Elyria" blev bestämmande för hans liv, att han genom den övertygades om sin kallelse, om det äkta i sin egen romantik. Efter några år debuterade han och övergick helt till litteraturen.

Liksom Lawrence sökte Anderson inte bara en personlig fullkomning i passion, "helhet" och "fullhet", utan också ett nytt samhälle. Hans fall har diskuterats i den sociologiska litteraturforskningen (Calverton, Hicks, Kazin); han har sagts representera oron inför den agrara stabilitetens försvinnande och industrialismens genombrott, en kliché som använts om författare från de senaste 200 åren; en tid hyllades han av marxisterna som proletarietets förkämpe, men befanns snart vara blott en vilsegången småborgare. Hur oklar han var ser man bäst i romanen "Marching Men", som

påminner om Lawrences "The Plumed Serpent", och liksom den snarast bör ses som ett uttryck för omedveten och relativt oskuldssfull fascism. En grupp arbetare sluter sig under ledaren Mc Gregor samman för att finna "ordningens hemlighet mitt i oordningen". De kallar sig "marscherande män" och vill organisera en stor armé. Men då Mc Gregor tillfrågas om marschens mål svarar han på fri vers:

"De frågar oss vad vi menar.

Ja, här är vårt svar:

Vi vill marschera på...

Vi vill inte prata eller lyssna till prat."

Om någon klagar eller börjar resonera, gäller det, säger Mc Gregor, att "slå ned honom och fortsätta marschen". En viss antikapitalism är tydlig, men främst gäller det att gå på, att lyda, "att hålla samman och att hålla käft". Liksom i privatlivet var det oerhörda mål Anderson vandrade mot, men mycket mer visste han inte om saken. Ibland rycks man med av den diffusa lidelsens äkthet, ibland blir irritation över svamlet den enda reaktionen.

HERBERT TINGSTEN